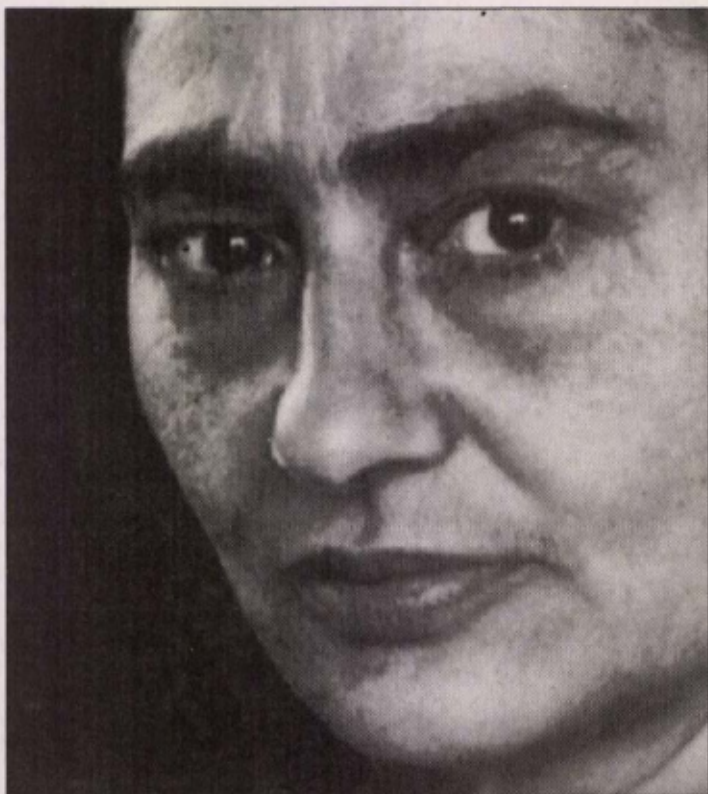

Az árvaság költője

Emlékezés Hervay Gizellára

1982 nyarán önként távozott az életből. Előtte néhány héttel még eljött Szegedre, hogy megmutassa itteni barátainak frissen kapott személyi igazolványát: – Végre magyar állampolgár vagyok! – Vidám volt, felszabadult, olyan, amilyenek még sohasem láttuk. Engem megkért, vigyem ki a Marostorkolathoz, – a forrását már ismeri, a vize „otthonról”, Erdélyből folyik; neki látnia kell, hogyan találkozik a Tiszával. Én meg már kicsit belefáradtam Gizi lobogásába, és azt mondtam: – Majd máskor, lesz még rá idő! – Sohasem bocsátom meg magamnak, hogy nem teljesítettem a kívánságát.

Hervay Gizella 1976 óta élt Magyarországon. Ebben az évben lett öngyilkos a háború utáni erdélyi líra legnagyobb alakja, Gizi volt férje, *Szilágyi Domokos*; ugyanebben az esztendőben halt meg a bukaresti földrengésben közös fiuk, Attila. Gizi ekkor lett az árvák árvája; áttelepülése menekülés volt, görcsös kapaszkodás a megtalálni vélt szülőhazába. Ő ugyanis „idevaló” volt, Makón született 1934-ben, ezért nem kényszerült névházasságot kötni, mint jó néhány Erdélyből jött író társa, de még így is hat évbe telt, mire teljes jogú magyar állampolgár lehetett; sajnos nem sokáig...

Gizivel többször találkoztam nagy társaságban, barátok és tisztelők körében, de ő mindig a magányosságára panaszkodott. Egy időben ő volt a legnépszerűbb magyar költőnő, kiváló előadóművészek és – ami még inkább jelzi a népszerűséget – lelkes versmondó fiatalok szavalták a verseit, de ő a forró légkörű költői esteken is árva maradt; valami – talán csak egyetlen el nem talált szó, figyelmezebb gesztus – mindig hiányzott neki. Bennünket, magyarországiakat ridegnek, visszahúzódnak talált, s hiába magyaráztuk, hogy ez más világ, mint Románia, ahol a kisebbségben élőknek még a lélegzetvétele is

közös, nemcsak az asztala; mi nem szorulunk annyira egymásra, sőt inkább a vetélytársat látjuk egymásban, mint a szövetségést; és hogy ez az élet rendje; az a rendkívüli, ahogy ők éltek egykor Kolozsvárott vagy Bukarestben, ha ugyan – ezt már csak magunkban tettük hozzá – nem legenda csak az a nagy összetartozás is.

Nem értette meg, hogyan is értette volna? Neki Szilágyi Domokos is mindörökre a férje maradt, pedig csak néhány évig éltek együtt, és Szilágyi még kétszer megnősült. (Mellesleg a harmadik feleséggel Gizi összebarátkozott; ő nemcsak önzetlen volt, hanem őszintén szeretni tudta azokat, akik azt az embert szerették, akitől lélekben sohasem birt elszakadni.) Nekünk viszont sok volt az ő társaság- és szeretetigénye, ezért a jelenlétében – nehezen kiharcolt belső harmóniánkat, a magányunkat féltve – bezárultunk, és csak a verseit lapozgatva nyíltunk meg újra. (József Attilával lehetek így a barátai – bár ezzel sem Gizit, sem magunkat nem akarom József Attilához és baráti köréhez emelni.)

Gizi a sorsát mondta a verseiben, az árvaságát ismételte meg makacsul, s legjobb dolgaiban saját árvasága által a romániai magyarság magárahagyatottságát énekelte meg – ezért is volt olyan nagy hatása a hetvenes-nyolcvanas évek olvasóira, s ma – amikor minden kimondható, s egyben súlytalan is – ezért nem halljuk a pódiumokról. (Igaz, a költészetnek amúgy se sok pódiuma maradt napjainkra.)

Lódenkabát Kelet-Európa szegén – ez a címe Hervay Gizella posztumusz verseskötetének. Az erős kép Pilinszky plakátmagányban ázó éjjeleit idézi és – azoknak, akik ismerték őt – az árvák árváját, aki elveszítette az életét, hogy elnyerje azt – ha másutt nem is, a mi emlékezetünkben.

Baka István